

GAZDATISZTEK LAPJA

A MAGYAR GAZDATISZTEK ÉS ERDŐTISZTEK ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK
MEZŐGAZDASÁGGAL ÉS ERDÉSZETTEL FOGLALKOZÓK NYUGDIJINTÉZETÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE.
MEGJELENIK HAVONKÉNT EGYSZER.

Előfizetési ára:
Egész évre 2 forint.

Szerkeszti: **JESZÉNSZKY PÁL**,
AZ ORSZÁGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET TITKÁRJA, A MAGYAR GAZDATISZTEK
ÉS ERDŐTISZTEK ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK ÉS NYUGDIJINTÉZETÉNEK ELNÖKE.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, IX., Üllői-út, „Köztelek“.

Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület, valamint a Magyar Gazdatisztek és Erdőtisztek Országos Egyesületének és a Mezőgazdasággal és Erdészettel Foglalkozók Nyugdíjintézetének tagjai ingyen kapják.
Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület tagdíja egész évre 10 frt. — A Magyar Gazdatisztek és Erdőtisztek Országos Egyesületének tagdíja egész évre 5 frt, gazdasági segédítiszteknek 2 frt 50 kr.

Meghívó

a „Magyar Gazdatisztek és Erdőtisztek Országos Egyesülete“-nek Budapesten, 1901. évi május hó 5-én, vasárnap délelőtt 10 órakor a „Köztelek“ nagytermében tartandó

rendes évi közgyűlésére.

Tárgysorozat:

1. Elnöki megnyitó.
2. Jegyzőkönyv hitelesítésére két tag küldése.
3. Ügyvezetői jelentés az egyesület 1900. évi működéséről.
4. Számvizsgáló-bizottság jelentése az 1900. évi zárszámadásról és az egyesület vagyoni állapotáról.
5. Az 1901. évi költségelirányzat megállapítása.
6. Két választmányi tag választása.
7. Esetleges indítványok és javaslatok, melyek az alapszabályok 16-iki szakasza értelmében a közgyűlést megelőzőleg legalább 8 nappal az ügyvezetőhöz írásban benyújtandók.

Az elnökség.

Meghívó

a „Mezőgazdasággal és erdészettel foglalkozók nyugdíjintézeté“-nek Budapesten 1901. évi május hó 5-én vasárnap délelőtt 11 órakor a „Köztelek“ nagytermében tartandó

VII-ik közgyűlésére,

mely a megjelent tagok számára való tekintet nélkül határozatképes leendő.

Tárgysorozat:

1. Elnöki megnyitó.
2. A jegyzőkönyv hitelesítésére két tag küldése.
3. Az igazgatóság jelentésének és az 1900. évi zárszámadás és mérlegnek előterjesztése.
4. A felügyelő-bizottság jelentésének előterjesztése.
5. Határozathozatal a zárszámadás és mérlegre vonatkozólag.
6. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság kiegészítése.
7. Esetleges indítványok, melyek az alapszabályok 31-ik szakasza értelmében a közgyűlést megelőzőleg két héttel az elnöknek írásban benyújtandók.

Budapest, 1901. április hó 15-én.

Az igazgatóság.

Értesítés.

Az idei közgyűlésre felutazó tagjaink részére utazási kedvezményt engedélyezett a kereskedelemügyi miniszter. A II-ik kocsiosztályban utazók III. oszt. jeggyel, az első kocsiosztályban utazni óhajtok II. oszt. jeggyel utazhatnak. A kedvezményt igénybe venni jogosító igazolványt az egyesület ügyvezetősége szolgáltatja ki. Kérjük mindazon tagjainkat, a

kik a közgyűlésen résztvenni s az utazási kedvezményt igénybe venni akarják, hogy ebbeli szándékukat az ügyvezetőségnél mielőbb bejelenteni sziveskedjenek, hogy az igazolványokat idejében megküldhessük.

A közgyűlés befejeztével d. u. 1 órakor közös ebéd lesz a Pannónia szálló külön éttermében. Akik résztvenni szándékoznak, sziveskedjenek ezt ugyancsak az ügyvezetőségnél május hó 2-ig bejelenteni. A teríték ára 3 korona.

A közgyűlés napján d. u. 2 órakor csoportos kirándulás van tervbe véve a városligeti iparsarnokban rendezett mezőgazdasági kiállítás megtekintésére. Indulás a Nemzeti színház előtti villanyos-megállóhelyről, különvillanyos kocsikban. Az ügyvezető.

Tagdíjnyugtázás.

Az 1901. évre tagdíjait március 16-tól április 13-ig beküldötték: 10 koronát: Barth Ferencz, Baly Kálmán, Eisenhut Kálmán, Fischer Bernát, Fräufel Alajos, Gülcher Jakab, Hirsch Jenő, Hirschberger József, Hochfelder Mihály, ifj. Kesselbauer Károly, Kienitz János, Lovótha Béla, Luezy Albert, Papp Károly, Reiching Gusztáv, Riedl Ede, Szabó Dezső, Szabados Gáspár, Weiner Bernát, Wilhelm Fülöp, Wiesel Zsigmond. 5 koronát beküldötték: Duchon Ferencz, Kiss László, Komlosán Eufán, Kozák Tivadar, Siroky Ferencz, Sztler József.

Hátralékot fizettek: Csernó Zoltán 20, Kienitz János 10, Lendvay Gusztáv 10 koronát. Luezy Albert 1902-re 10 koronát küldött.

Kérelem.

A folyó évi tagdíjat még be nem küldött tagjainkat s azokat, kik tagdíjakkal a múlt évekről hátralékban vannak, tisztelettel felkérjük, hogy az esedékes díjakat mielőbb beküldeni sziveskedjenek; ellenkező esetben postai megbízás vagy ügyérsi uton kénytelenítettnek azok behajtásáról gondoskodni.

Az ügyvezetőség.

Ünneplés.

(J. P.) A Magyar Gazdatisztek és Erdőtisztek Országos Egyesülete f. évi május hó 5-én tartja évi közgyűlését. — Rendes körülmények között a közgyűlések beszámolóit szoktak lenni a vezetők azon tevékenységének, melyet egy év lefolyása alatt kifejtettek s azon eredményeknek, melyeket ezen idő alatt kivívniok sikerült.

A gazdatisztek egyesületének idei közgyűlése azonban el fog térni a rendes sablontól, amennyiben azt az egyesület választmánya a fenforgó körülményekre való tekintettel a szokottnál ünnepélyesebb formában határozta megtartani. — Okot erre két körülmény szol-

gáltat. — Az egyik az, hogy a folyó évben ünneplő egyesületünk fennállásának 20 éves évfordulóját, a másik, ennél sokkalta jelentősebb esemény az, hogy a legközelebbi multban öltött testet kormányunk és a törvényhozás bölcsessége folytán a gazdatisztek jogviszonyának rendezéséről szóló törvény, melynek megvalósításán egyesületünk több mint egy évtized óta fáradozott.

Csodálatos véletlen, hogy a gazdatiszti kar jövőjére oly nagy jelentőséggel bíró törvény megalkotása összeesik az egyesület fennállásának 20 éves évfordulójával. Husz esztendő egy társadalmi intézmény életében is szép idő s méltó arra, hogy ünnepi hangulatban idéztesse nek emlékeztetbe a lefolyt évek eredményei. — De kétszeresen okot ad az ünneplésre azaz örvendetes esemény, hogy a jubiláris évforduló alkalmával megvalósítva látjuk a gazdatiszti társadalom egyik életbevágó kívánalmát.

A gazdatiszti kar, mely a magyar társadalomnak ugy számbelileg, mint intelligencia tekintetében is számottevő osztályát képezi, mindeztideig nem részesült a törvény azon oltalmában, melyet nemcsak existenciájának biztosabb alapokra fektetése érdekében joggal követelhetett, de azon szerepkörénél fogva is, melyet mint közgazdaságunk egyik igen fontos tényezője betölt.

Egy nagy hiányt pótolhat az a törvény, a mely immár életbe is lépett. Tuloznánk azonban, ha azt állitanók, hogy e törvény kielégíti mindama várakozásokat, melyeket iránta a gazdatiszti társadalom támasztott. — Nem. Reményeink csak részben valósultak meg s a törvény sok tekintetben hézagossá és épen a gazdatisztség legvitalisabb kívánságát hagyta teljesítetlenül. A törvényt azonban hézagosságai dacára nagy vívmány gyanánt kell üdvözlőnünk, amely a gazdatisztek helyzetét az eddigivel szemben jelentékenyen megjavította s különösen megjavítani fogja a jövőben. E törvény megalkotásával a törvényhozás dokumentálta, hogy a gazdatiszti kar a társadalom egy oly figyelemre méltó osztályát képezi, melyet törvényes védelemben kell részesíteni, nem csekély mértékben emelven ezáltal ezen társadalmi osztály tekintélyét. E törvény lerakta a gazdatiszti pálya

jobb jövőjének biztos fundamentumát és a mit a jelenlegi viszonyok törvényerőre emelni nem engedtek most, azt e fundamentumon felépíteni már nem lesz oly nehéz feladat a jövőben. Az alap meg van — azt fejleszteni lesz most már a feladat.

A magyar gazdatiszti kar tehát mély hálára kell hogy lekötözve legyen a kormány, első sorban *Darányi* földművelésügyi miniszter iránt, a kinek tulajdonképpen e törvény létrejöttét köszönheti. Nem csak illő, de a hálaérzet is parancsolja, hogy a gazdatiszti kar elismerésének és hálájának kifejezést adjon e törvény létesítője iránt, amire legjobb alkalmul idei közgyűlésünk kínálkozik.

Azt hisszük, hogy az egyesület választmánya az egész magyar gazdatiszti kar óhaját valósította meg azon határozatával, hogy az idejubiláris közgyűlés méltóan ünnepelje e törvény megalkotóját, *Darányi* földművelésügyi minisztert.

Impozásnak kell lennie ennek az ünnepeltetésnek s részt kell ebben venniök a gazdatiszteknek minél nagyobb számban. Kicsinyes okok ne gátoljanak senkit a megjelenésben s fogadjuk illő vendégszeretettel azokat, kik ünnepelésünkön részt fognak venni és annak fényét emelni közénk sietnek. A gazdasági egyesületek kiküldöttei lesznek e vendégeink, kik megjelenésükkel a gazdatiszti kar ügyei iránti meleg érdeklődésüknek is tanubizonyosságát kívánják adni s küldöik üdvözlétét jönnék tolmácsolni egyesületünk két évtizedes fennállása alkalmából.

És a mikor majd lerakjuk hálánk adóját annak a férfiúnak lábai elé, aki rövid idő alatt oly sokat tett a magyar mezőgazdaság javára, ha megemlékszük majd az egyesületünk felett elmúlt husz esztendő eseményeiről, jusson eszünkbe annak a férfiúnak a neve is, aki kezdetől fogva lankadatlan buzgalommal áll az egyesület élén s önzetlenül fáradt két évtizeden keresztül a gazdatiszti kar sorsának javításán. Elismerésén kívül nem adhat a gazdatiszti kar egyebet az egyesület élén álló elnökének, de reméljük, hogy ezt teljes mérvben meg fogja adni.

Jöjjetek tehát — egyesületünk tagjai — minél számosabban s ünnepeljük azokat, akik erre valóban érdemeket szereztek.

A gazdatiszti törvény életbe- léptetése.

A hivatalos lap e hó 16-iki száma közli *Darányi* földművelésügyi miniszter azon rendelkezését, melynek értelmében a birtokos és gazdatiszti közötti jogviszonyok szabályozásáról szóló 1900. évi XXVII. t.-ez. 1901. évi május hó 1-én életbe lép. Ugyanezen a napon lép életbe ezen törvény végrehajtási rendelete is.

A végrehajtási rendeletet szó szerint közli a hivatalos lap mai száma. Lapunk zártakor nyerve csak betekintést e rendeletbe, az időhiány miatt nem áll módunkban avval érdemileg foglalkozni s így kénytelenek vagyunk csupán annak közlésére szorítkozni.

*A m. kir. földművelési miniszter rendelete, a birtokos és a gazdatiszti közötti jogviszonyok szabályozásáról szóló 1900. évi XXVII. t.-ezikk életbe-
léptetése tárgyában.*

Az 1900. évi XXVII. t.-ezikk 29. §-a alapján rendelem:

A birtokos és gazdatiszti közötti jogviszonyok szabályozásáról szóló 1901. évi XXVII. t.-ezikk 1901. évi május hó első napján lép életbe.

Ugyanezen a napon lép életbe az ezen törvény végrehajtása tárgyában, az említett törvény 29. §-a alapján, 1501. elnöki szám alatt a folyó évi április hó 14. napján kelt s megfelelő eljárás végett idecsatolt rendeletem is. Kelt Budapesten, 1901. évi április hó 14-én.

Darányi s. k.

A m. kir. földművelésügyi miniszter rendelete, a birtokos és gazdatiszti közötti jogviszonyok szabályozásáról szóló 1900. évi XXVII. t.-ezikk végrehajtása tárgyában.

A birtokos és a gazdatiszti közötti jogviszonyok szabályozásáról szóló 1900. évi XXVII. t.-ezikk végrehajtása tárgyában e törvény 29. §-a alapján rendelem:

1. §. A törvény 25. §-a értelmében a törvényhatóságok, a községek, egyházi testületek és egyházi személyek, mint ilyenek, a köz- és magán-alapítványok és hitbizományok, a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok, valamint állampolgárságukra való tekintet nélkül azok a birtokosok, a kik állandóan nem laknak a magyar korona országainak területén (kivéve mindazonáltal azokat, a kik hivatalos megbízásból vannak távol, vagy a kiknek házastársa, vagy leszármazója állandóan itt lakik); ugyanezen a fentemlített birtokosok bérlői, azon gazdaságaikban, a melyek után évenként legalább 3000 korona állami földadó fizetnek, az ezen törvény életbe-
léptetést követő ötödik évtől, tehát 1906. évi május 1-től kezdve — a törvény 25. §. második, harmadik s negyedik bekezdésében megjelölt esetek kivételével, — gazdatisztként csak okleveles gazdatiszti alkalmazhatók.

Okleveles gazdatisztnak tekintik az a magyar állampolgár, a kinek valamely hazai gazdasági főiskola vagy gazdasági tanintézet által kiállított (honosított) oklevele vagy végbizonyítványa van.

Azt, hogy mely gazdasági tanintézetek vannak jogosítva oklevél vagy végbizonyítvány kiadására vagy külföldi oklevelek honosítására s hogy az oklevelek honosításának mi a módja: külön rendelet állapítja meg.

2. §. Az 1. §-ban megjelölt időpontot legalább egy fél évvel megelőzőleg, a közigazgatási bizottság a községi eljárásuk útján szerezzék be a törvény 25. §-ában felsorolt birtokosok (bérlők) névjegyzékét s az adatokat arról, hogy e birtokosok (bérlők) által az egyes gazdaságok után évenként mennyi állami földadó fizetendő s az így beszerzett adatok alapján minden birtokosra nézve külön-külön állapítsa meg, hogy évenként mely gazdaságok után fizetnek legalább 3000 korona állami földadót.

Az erdőterületek után fizetendő földadó az egyes gazdaságokra eső adó megállapításánál nem vehető számításba.

3. §. A közigazgatási bizottság azokat a birtokosokat (bérlőket), akiknek gazdaságára nézve megállapította, hogy legalább 3000 korona állami földadó fizetendő, az egyes gazdaságok megjelölésével legkésőbb 1906. január 1-ig az 1900. évi XXVII. t.-ezikk 25. §-ára való hivatkozással hívja fel, hogy 1906. évi május hó 1. napjáig a megjelölt gazdaságban alkalmazott gazdatisztek oklevelét vagy végbizonyítványát, azok magyar állampolgárságát igazoló okmányát nemkülömben az azokkal kötött szerződést vagy azoknak kinevezési okmányát a közigazgatási bizottsághoz terjesszék be, vagy pedig 1906. január 1-ig terjesszék elő a felmentés iránti kérelmet, a törvény 25. §-ához képest, adatok-

kal igazolva, hogy a szóban levő gazdaság rendszerinti jövedelmével szemben az okleveles gazdatiszti alkalmazásával járó kiadás aránytalan megterhelést képezne, vagy hogy egyéb rendkívüli méltánylást érdemlő körülmények forognak fenn.

4. §. A közigazgatási bizottság a birtokos (bérlő) által felhívás folytán beterjesztett okmányokat, ha azok által a 25. §-ban megállapított kötelezettség teljesítését igazoltnak találta, — láttamozza, ennek megtörténtét az okmányok ügyszámának és keltének feltüntetésével vegye nyilvántartásba. Határozatáról a birtokost (bérlőt) és a községi elöljáróságot végzésileg értesítse, az okmányokat pedig a gazdatisztnak kézbesítse.

A birtokos által felmentés iránt beadott kérvényre nézve a közigazgatási bizottság közvetlenül kérje ki a gazdasági egyesület, illetőleg a törvényhatósági mezőgazdasági bizottság véleményét s azt saját javaslatával együtt terjessze fel a földművelésügyi miniszterhez.

5. §. Ha az 1900. évi XXVII. t.-ezikk 25. §-ában felsorolt birtokosok vagy az általuk alkalmazott gazdatisztek személyében vagy létszámában 1906. május 1-e után bármikor változás áll be, a községi elöljáróság a járási főszolgabíró útján köteles erről a közigazgatási bizottságnak jelentést tenni.

A közigazgatási bizottság — bármely módon jött is tudomására, hogy az 1900. évi XXVII. t.-ezikk 25. §-ában felsorolt birtokosok (bérlők) vagy az ezek által alkalmazott gazdatisztek létszámában vagy személyében változás állt be, hivatából köteles a gazdaság földadójára nézve az adatokat beszerezni s a 25. §. kötelező rendelkezésének érvényesítésére az eljárást folyamatba tenni.

6. §. Az 1900. évi XXVII. t.-ezikk 26. §-a szerinti felhívás és határozat mindenkor magának a birtokosnak vagy igazolt megbízottjának kézbesítendő.

A kézbesítésre nézve a közigazgatási határozatok kézbesítésére vonatkozó szabályok alkalmazandók.

A felhívásban megállapított határidők lejártát a közigazgatási bizottság nyilvántartani és ha a felhívásnak a birtokos (bérlő) nem tesz eleget, — a pénzbírság kiszabása ügyében — a határidő lejártát követő első havi ülésben határozni köteles.

A bírság megfizetésére a határozat jogerőre emelkedésétől számított 15 napi határidő állapítandó meg. A bírságot a törvényhatóság első tisztségviselőjénél kell megfizetni, ki azt 48 óra alatt a földművelésügyi miniszterhez felterjeszteni köteles.

A be nem fizetett pénzbírság behajtására a végrehajtást a közigazgatási bizottság rendeli el. A végrehajtásra nézve a közigazgatási végrehajtásra vonatkozó szabályok alkalmazandók.

7. §. A törvény 27. §-ának második bekezdése szerint az aki, „jóságigazgató”, „jóságfelügyelő”, „gazdasági intéző”, „gazdasági ellenőr”, „gazdasági segéd”, „tiszttartó”, vagy „kasznár” címet 1900. január 1. előtt jogosultán használta, azt a törvény életbe lépté után abban az esetben is használhatja, ha a 24. §-ban megjelölt minősítéssel nem is bír.

Tekintettel arra, miszerint annak bizonyítása, hogy valaki a felsorolt címek valamelyikét 1901. január 1-e előtt jogosultán használta, évek múltán nehézséggel járna, az elsőfoku közigazgatási hatóságok (főszolgabíró, polgármester) az 1901. évi december 1-ig a cím használatának jogosultságát a fél kérelmére, határozatilag megállapíthatják. Ez iránt a kérvényt ahhoz az elsőfoku közigazgatási hatósághoz kell benyújtani, melynek területén folyamodónak állandó lakása van.

A folyamodványhoz esatolni kell:

1. a folyamodó szerződését (kinevezési okmányát) vagy nyugdíjazási okmányát, vagy annak a birtokosnak (bérlő) kint a folyamodó alkalmazva van, írásbeli nyilatkozatát arról, hogy folyamodót a „jóságigazgató”, „jóság-

felügyelő, gazdasági intéző, gazdasági ellenőr, gazdasági segéd, tisztartó, illetőleg a kasznár ezim használatára 1900. jan. 1-je előtti időben felhatalmazta;

2. a folyamodó lakhelyére illetékes előjáróság nyilatkozatát arról, hogy folyamodó az illető ezimet 1900. január 1-je előtt tényleg használta.

Az elsőfoku közigazgatási hatóság e nyilatkozatok alapján, ha azokat rendben levőknek találja, a következő minta szerint hozza meg határozatát:

Határozat: N. N. gazdatiszt, X községi lakos N. N. birtokos (bérlo) X községi lakos. . . . év hó n kelt írásbeli nyilatkozatával (vagy szerződésével, kinevezési okmányával stb.) továbbá X község előjáróságának év hó napján kelt írásbeli nyilatkozatával e hatóság előtt bizonyította, hogy az (illető) ezimet, 1900. január 1-je előtt jogosultan használta, — minélfogva megállapítatik, hogy N. N. az (illető) ezimet az 1900. XXVII. t.-cz. 27. §-a alapján e törvény életbelépte után is jogosult használni.

Kelt stb.
A főszolgabíró (polgármester) elutasító határozata ellen az alispánhoz, törvényhatósági joggal felruházott városokban a polgármester határozata ellen a tanácsához, az alispán, illetőleg a tanács határozata ellen a földmivélsügyi miniszterhez lehet felebbezni.

A felebbezés a határozat kézbesítésétől számított 15 nap alatt adandó be mindenkor az elsőfoku hatóságnál.

Az elsőfoku hatóság a végérvényes határozat hivatalos másolatát közölje a Magyar gazdatisztek és erdőtisztek országos egyesületé-vel (Budapest, IX. Üllői-ut 25.) s ha a folyamodó kívánja, a határozatot a törvényhatóság területén tétesse közhírré.

8. §. A törvény 27. §-ában felsorolt ezimk valamelyikének jogosulatlan használata által elkövetett s hivatalból üldözendő kihágás megtorlására az érvényben levő eljárási szabályok szerint, a közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalt kihágások elbírálására kijelölt hatóságok illetékesek.

Az elsőfoku hatóság a jogerőre emelkedett ítéletet másolatban közölje a Magyar gazdatisztek és erdőtisztek országos egyesületé-vel.

Kelt Budapesten, 1901. április hó 14-én.
Darányi, s. k.

Jövedelembiztosítás.

A gazdatiszti osztály mostoha helyzetének egyik leggyakrabban előforduló oka abban rejlik, hogy a birtokos a tisztai kezelés mellett elért jövedelemmel nem lévén megelégedve, vagy tisztet cserél, vagy birtokát bérbe adja.

Számos tiszt ezen okból kénytelen állásától megválni s új álláshoz jutni annál nehezebb, mert bérbeadás esetén rendszerint a bérlo maga kezeli birtokát, de ha tisztet vagy tisztet tart is, azok számát rendszerint leszállítja, de azok fizetését is a minimumra iparkodik leszállítani, ami nagyon természetes, mert a földberek folytonos emelkedése, a bérlettel járó nagy kockázat a legtöbb esetben a legnagyobb takarékoságot teszi szükségessé.

Persze vannak kivételek is és ismerünk bérloket, akik tisztjeiket nagyon tisztességesen fizetik, úgy, hogy a birtokos s bérlo alkalmazottjainak anyagi helyzete közt különbség alig észlelhető.

Ha ezen tapasztalati tény okát keressük, ezt a legtöbb esetben abban fogjuk találni, hogy a tiszték által elért jövedelem a munkaadót kielégíti; a birtokos vagy bérlo ilyen esetekben megelégszik az elért jövedelemmel és álmában sem gondol arra, hogy tisztjétől megváljon, kit nagyra becsül és a kinek jövője teljesen biztosítottnak tekinthető.

Ezen állításaim igazolására nagyon eklatáns esetet hozhatok fel, melyet különösen azért is

óhajtok szóvá tenni, mert az uradalmi birtokok jövedelmességéről csak nagyon ritkán közöltek adatok; ennek oka pedig nagyon természetes, mert vagy kedvezőtlenek a jövedelmi eredmények, ebben az esetben már azért sem hajlandók ezeket közzétenni, mivel a birtok forgalmi és hasznabéri értékét ezáltal devalálnak, vagy kedvezők a jövedelmi eredmények, mely esetben az adó esetleges felemelésétől tartva, ezért nem engedik meg azok közzétételét.

Kivételt e tekintetben tudtommal csak a magyar-óvári főhercegi uradalom tesz, mely időközönként „Statisztikai adatok az uradalom kezeléséről, üzeméről és termeléséről” czim alatt a jövedelmi eredményeket is tartalmazó füzeteket bocsajt közre. Ezen hivatalos kiadványból vettem át az alább közölt adatokat, melyek valódságához semmi kétség nem fér.

A házi kezelés alatt álló 14 gazdasági kerület területe a következő:

Belsőség kert és szőlő	305 kat. hold.
Szántóföld	14,196
Rét	7,047
Legelő	1,600
Mezőgazdasági terület	23,148 kat. hold.
Erdő s faültetvény	1,332
Nádas, tó, folyó s termeketlen	1,450
Összesen	25,930 kat. hold.

Ezek az adatok 1891-re vonatkoznak, de régebben az uradalomnak egy tetemes része bérbe volt adva, így nevezetesen a 70-es években csak mintegy 18,000 hold állott házi kezelés alatt, 5000 hold pedig bérlok kezén volt s akkoriban az uradalom fenséges tulajdonosa, Albrecht főherceg, már majdnem elhatározta, hogy a kedvezőtlen jövedelmi eredmények miatt az egész uradalmat bérbe adja.

Azonban egyes kiválóbb tisztjei tanácsára mégis elállott ezen szándékától, beleegyezvén abba, hogy az eddig folytatott kezelési rendszer, mely az öletszerűség jellegével bírt, megváltoztassék, az uradalomban fekvő tőkeérték rendes kamatoztatását kötvén ki megfelelő jövedelemnek; ezen alkalommal lett a maiglan fennálló osztalékrendszer is behozva.

És a rendszer megváltoztatásával teljesen átalakult az uradalom jövedelme is; a krónikus defizit helyébe folyton fokozódó jövedelem lépett, minek következtében a bérben állott birtokok lassanként mind házi kezelés alá visszakerültek, de nemcsak ez, hanem újabbban még idegen szomszédos birtoktestek is hozzábereltettek az uradalomhoz, minek folytán a kezelőtisztek létszáma a multhoz képest tetemesen megnövekedett.

A következőkben közöljük a fentebb említett források szerint a házi kezelés alatt álló birtokok jövedelmi eredményeit 1851-től 1891-ig:

Év	Használt terület		Tiszta jövedelem		Egy kat. holdra esik		Tőke kamatja	
	k. hold	forint	nyereség	veszteség	nyereség	veszteség	nyereség	veszteség
1851	12,124	1,093,902	83,931	—	6.84	—	7.6	—
1852	12,789	1,147,247	10,940	—	0.85	—	0.9	—
1853	12,829	1,177,100	59,829	—	4.66	—	5.0	—
1854	12,693	1,244,881	93,902	—	7.39	—	7.5	—
1855	12,761	1,283,115	25,897	—	2.03	—	2.0	—
1856	12,761	1,274,525	—	15,815	—	1.24	—	1.2
1857	15,314	1,275,594	48,810	—	3.18	—	3.8	—
1858	15,314	1,287,652	97,978	—	6.40	—	7.6	—
1859	15,687	1,481,020	83,540	—	3.38	—	5.7	—
1860	15,482	1,784,053	128,781	—	8.30	—	7.4	—
Átlag	13,775	1,302,889	61,879	—	4.18	—	4.6	—
1861	15,482	1,812,345	137,463	—	8.78	—	7.4	—
1862	15,451	1,954,130	69,567	—	4.50	—	3.8	—
1863	15,500	1,975,738	—	22,692	—	1.46	—	1.1
1864	15,690	2,021,428	11,866	—	0.75	—	0.5	—
1865	15,685	2,130,151	—	64,325	—	4.10	—	3.0
1866	18,131	2,071,324	8,051	—	0.44	—	0.4	—
1867	18,131	2,216,960	226,046	—	12.46	—	10.2	—
1868	18,131	2,396,138	109,179	—	6.02	—	4.6	—
1869	18,131	2,419,138	—	36,235	—	2.00	—	1.5
1870	18,134	2,395,269	185,634	—	10.23	—	7.7	—
Átlag	16,846	2,139,262	62,455	—	3.56	—	2.9	—

Év	Használt terület		Tiszta jövedelem		Egy kat. holdra esik		Tőke kamatja	
	k. hold	forint	nyereség	veszteség	nyereség	veszteség	nyereség	veszteség
1871	18,154	2,640,131	130,777	—	7.20	—	5.0	—
1872	18,161	2,777,274	—	95,629	—	5.20	—	3.4
1873	17,430	3,190,435	—	15,752	—	0.90	—	0.4
1874	17,405	3,266,752	—	4,140	—	0.23	—	0.1
1875	17,595	3,182,116	—	184,398	—	10.47	—	5.7
1876	17,156	3,226,640	40,571	—	2.36	—	1.3	—
1877	21,966	3,607,593	287,210	—	13.10	—	7.9	—
1878	22,003	3,624,620	57,948	—	2.63	—	1.6	—
1879	21,980	3,564,786	56,263	—	2.55	—	1.5	—
1880	21,958	3,584,517	—	36,593	—	1.66	—	1.0
Átlag	19,380	3,266,285	23,626	—	0.94	—	0.87	—
1881	21,056	3,408,758	190,601	—	9.05	—	5.5	—
1882	21,070	3,435,473	268,490	—	12.74	—	7.8	—
1883	21,097	3,426,406	227,249	—	10.77	—	6.6	—
1884	21,387	3,971,145	213,822	—	10.01	—	5.4	—
1885	21,540	3,944,266	208,295	—	9.67	—	5.3	—
1886	21,566	3,995,654	219,457	—	10.18	—	5.5	—
1887	21,580	4,045,711	147,943	—	6.87	—	3.7	—
1888	23,067	4,308,878	227,718	—	9.85	—	5.3	—
1889	23,124	4,505,824	140,866	—	6.09	—	3.1	—
1890	23,134	4,446,622	255,207	—	11.03	—	3.7	—
Átlag	21,862	3,948,874	205,965	—	9.62	—	5.4	—
1891	23,134	4,526,622	380,901	—	16.46	—	8.4	—

A közölt adatokból, aminők tudtommal csak kevés uradalomban állnak rendelkezésre, nemcsak hazánk mezőgazdaságának történeti fejlődésére vonhatók le érdekes következtetések, hanem e helyütt különösen azért bírnak kiváló fontossággal, mivel a gyakran igazságtalanul elbírált tisztai kezelésnél elérhető jövedelemre is világos fényt vetnek.

Kitűnik azokból, hogy a mezőgazdaságitag használt terület a földbirtok felszabadítása óta tetemesen emelkedett, mert 1851-ben a házilag kezelt és bérben állott gazdaságok által használt terület csak 19,260 holdat tett, melynek nagyobb része legelő volt, míg 1891-ben az összes gazdasági terület telkesítések folytán 26,484 holdra emelkedett.

Azonban ennél még sokkal nagyobb mértékben emelkedett az uradalom tőkeértéke, érte alatta a házilag kezelt gazdaságok földbirtokának, az épületeknek, eleven- és holtleltár és forgó tőkének összes pénzértékét, mely a közölt kimutatásokban mindig az illető év elejére vonatkozik.

Ez az érték tett 1851-ben 1,093,902 frt
1891-ben pedig 4,526,622 „

az emelkedés 3,432,720 frt.

Ez az emelkedés részben a földbirtok értékének emelkedéséből is ered, mert 1850-ben a földtőke csak 543,390 forinttal, ellenben 1890-ben 2,457,757 forinttal van felvéve, de ezen időszak alatt a többi tőkék értéke is hasonló arányban emelkedett és pedig:

az épülettőke	284,648 frtról	861,350 frtra
a holtleltár	47,200 „	164,144 „
az eleven-leltár	119,507 „	558,301 „
a forgó tőke	99,157 „	463,232 „

Míg 1850-ben az összes tőkeértékből a használt területnek egy kat. holdjára alig 90 frt esett, addig 1891-ben már megközelíti a 200 forintot.

Az uradalom jövedelme szinte hihetetlen átalakulást szenvedett. Láttuk, hogy a házilag kezelt gazdaságok tiszta jövedelme a 60-as és 70-es években átlagban 62,000 frt körül forgott, aztán a 70-es években a nagy tőke befektetésének daczára 23,000 frtra leszállt, a 80-as években pedig 200,000 frtra emelkedett, 1891-ben pedig 380,000 frtot tett, hogy továbbá az egyes évek jövedelme óriási ingadozásokat mutat, még pedig különösen a 60-as és 70-es években.

Volt ugyanis:

	Maximális jövedelem	Minimális jövedelem (deficit)	Különbözet
1851—60-ig	128,781	— 15,815	144,596
1861—70-ig	226,046	— 64,325	290,371
1871—80-ig	287,210	— 184,398	471,608
1881—90-ig	268,490	+ 140,866	127,624

Ezen óriási jövedelmi különbözések okai különböző körülményekben rejlettek, az első 3 évtizedben különösen abban, hogy a fősúly a gabona- s általában a szentermelésre volt fektetve, ellenben az állattenyésztés inkább csak alárendelt szerepet játszott; 1860-ig a juhtartás volt túlsúlyban, a juhok létszáma meghaladta a 14.000 darabot és akkor a 30—40.000 forintos gyapjuhozam járult a jövedelmi differenciák csökkentéséhez; 1860 óta mind nagyobb lendületet vesz a szarvasmarhatenyésztés és különösen a tejgazdaság, mert 1860-ban csak 1500 darabot tett a szarvasmarha létszáma, 1870-ben már 3000, 1880-ban 3233, 1890-ben 4650 és 1899-ben 5864 darabra emelkedett az, míg a juhászat 1880-ban lett feloszlatva.

Azonban a 60-as és 70-es években éppen a tejgazdaság terén nem tudták a helyes irányt eltalálni; számos külföldi fajtaival tettek kísérletet, melyek nagy része balul ütven ki, a tejgazdaság tényleg apasztólag hatott a jövedelmre, a kimutatott deficitet pedig a rossz termések idézték elő, mint ez a következő adatokból világosan kitetszik:

Év	kat. holdankénti termés q.	holdankénti veszteség		
	Buza	Rozs	Arpa	
1856.	6.4	5.1	6.6	1.24 forint
1863.	9.9	6.8	6.9	1.46 "
1865.	6.3	6.7	5.7	4.10 "
1869.	5.7	5.3	5.6	2. — "
1872.	6.8	6.4	6.4	5.20 "
1873.	5.6	5.1	8.5	0.90 "
1875.	5.1	5.7	5.0	10.47 "
1880.	5.4	5.7	11.8	1.66 "

A többi években a gabonaneműek termése rendszerint 8—9 métermázsra között változott, a 90-es években pedig már 10 métermázsra emelkedett az átlag és egyes jobb években, p. o. 1877-ben, 1882-ben és 1893-ban meghaladta az átlag a 10 mmázsát.

Voltak azonban a 80-as években is rossz gabonatermések, így nevezetesen 1889-ben, a mikor a buza csak 5, a rozs 6.7, az árpa 5.6 q-t adott, tehát a fentebbre felsoroltakhoz hasonló terméseket, — mindazáltal dacára az alacsony gabonáinak, veszteség akkor sem állott be, — mert a tejgazdaság jövedelme ezt ellensúlyozta.

S ezzel a jövedelmbiztosításnak leglényegesebb pontjához értünk.

A szóbanforgó gazdaságoknál, mint egyáltalában a legtöbb gazdaságnál a jövedelem két fő forrásból ered, a növénytermesztésből és az állattenyésztésből, esak hogy ezen kétféle jövedelemnek az aránya különböző gazdaságokban felette eltérő, a legtöbb esetben pedig a növénytermesztésből, nevezetesen a gabonából eredő jövedelem a túlsúlyos, amelyre nemcsak bérloink, hanem birtokosaink a fősúlyt helyezik.

A 80-as évekig így volt ez a magyar-óvári uradalomban is, azonban a tejgazdaság folytonos kiterjesztése folytán teljesen megváltozott a helyzet; az állattenyésztésből eredő jövedelem mindjobban túlsúlyba jutott, mi tekintetben csak azt az egy érdekes adatot óhajtom kiemelni, hogy jelenleg a 6 millió litert meghaladó tej értékesítéséből eredő nyers jövedelem a 450.000 forintot meghaladja. Nem lesz felesleges ezt az arányt részletesebb adatokkal megvilágítani, melyek azonban csak 1889 óta állanak rendelkezésre.

A házi kezelés alatt álló gazdaságok évi nyers jövedelme volt ugyanis:

Év	Gabonafélék eladásából	Állatok és állati terményekből	Összesen forint
1889.	210.277	484.132	694.409
1890.	265.034	498.855	763.889
1891.	373.202	533.802	907.004
1892.	291.558	572.240	863.798
1893.	340.030	574.404	914.434
1894.	372.730	601.025	973.755
1895.	314.061	543.366	857.427
1896.	382.650	584.410	967.060
1897.	432.194	638.792	1070.986
1898.	479.179	638.018	1117.197

Ime, a gabonafélék jövedelme a változó termések és ingadozó árak dacára fokozatos emelkedést mutat, de még feltűnőbb ez az emelkedés az állatok és állati termények eladásából eredő jövedelemnél, mely utóbbi az előbbi mindig tetemesen meghaladja, amelletti biztosabb is s így a jövedelmbiztosításnak egyik legfőbb eszköze, mert míg a gabona jövedelménél az ingadozás, mint 1:2, addig az állati terményeknél csak mint 5:6-hoz. De nemcsak az, hanem a kiterjedtebb állattenyésztés önkéntelenül maga után vonja egyrészt a takarmánytermesztés kiterjesztését, másrészt a bővebb trágyázást s így a gabonatermésnek fokozását és biztosítását is.

A szóban forgó uradalomban elérték azt, persze csak fokozatosan, hogy a legtöbb gazdaság a szántóföldnek egyharmadát képes betárgyázni, hogy továbbá a gabonafélék csak vagy trágyás kapás vagy takarmányfélék után következnek, minek folytán átlagos termések nagyon szépen emelkedett, mert míg a 80-as évek végéig búzából és rozsból a kat. holdankénti átlag csak 8 mmázsra volt, addig a 90-es években meghaladta a 10 mmázsát, s jobb években nem ritkaság a 14 sőt 16 mmázsra, annak dacára, hogy az uradalom talaja általában véve nem tartozik a jobbához, sőt több helyütt inkább silányoknak mondható.

A biztosabb termések és az állattartásból eredő jövedelem fokozása azt is eredményezte továbbá, hogy az arány a bruttó jövedelem és a regieköltség közt folyton kedvezőbbé alakult, és az azelőtt oly gyakori deficités évek teljesen elmaradtak, mint ez a következő néhány adatból is világosan kitűnik:

Mint fentebb láttuk volt a házilag kezelt gazdaságok

bruttó jövedelme 1889-ben ...	694.409 frt.
a tiszta jövedelem pedig ...	140.866 "
a kezelési költség tehát ...	553.543 frt.

1890-ben:

bruttó jövedelem ...	763.889 frt.
tiszta ...	255.207 "
kezelési költség ...	508.682 frt.

1891-ben:

bruttó jövedelem ...	907.004 frt.
tiszta ...	380.901 "
kezelési költség ...	526.103 frt.

Ezen 3 évben a kezelési költség tehát nem nagyon lényegesen változott, de mivel a bruttó jövedelem emelkedett, a nyers és tiszta jövedelem közötti arány nagyon kedvezővé változott, amennyiben az elért nyers jövedelemből a tiszta jövedelem: 1889-ben csak 20%-ot, ellenben 1890-ben 33%-ot és 1891-ben 42%-ot tett.

Mint hogy pedig az uradalom jövedelme nemcsak általában és holdanként, hanem a befektetett tőke arányát tekintve is emelkedett, amennyiben a házilag kezelt gazdaságokban fekvő összes tőkeértékek

az 50-es években ...	4.6%-ot
a 60-as ...	2.9%-ot
a 70-es ...	0.7%-ot
a 80-as ...	5.4%-ot

kamatoztak, ebből az is következik, hogy az okszerűen befektetett tőke a mezőgazdaságnál is meghozza kamatját, és hogy ily mezőgazdasági vállalatok sok esetben az ipari vállalatokba fektetett tőkék kamatozását is meghaladhatják.

Ahol a birtokkezelést ilyen mederbe terelni sikerült, évről-évre pontosan kimutattatik, hogy a birtok jövedelme egy a területtel, mint a befektetett tőkével tényleg helyes arányban áll, ott a további rendszerváltoztatásról a tisztikarnak tartania nem kell, ott jövőjét teljesen biztosíthatja s mindezt azáltal érhetné csak el, hogy a birtok rendezésénél és kezelésénél nemcsak magas, de egyúttal biztos és állandó jövedelem elérésére törekedett s ebben rejlik a jövedelmbiztosításnak a lényege s

ilyen viszonyok közt ugyyszólván önkénytelenül a szavatossági rendszer lép érvénybe, mely mellett az osztalékot élvező tiszt bizonyos, a viszonyoknak megfelelő átlagos jövedelmet birtokosának garantírozni nemcsak hajlandó, de képes is s az ilyen birtokos bizonyos jövedelemre épügy számíthatván, mint a bérbeadás esetén, feltétlenül a házi kezelés rendszeréhez fog ragaszkodni, mert emelletti nemcsak biztos, de egyúttal a legtöbb esetben legalább magasabb jövedelmet is fog élvezhetni, mintha birtokait bérbe adja.

Ezen utóbbi tételt némelyek nem lesznek hajlandók elfogadni, azért ennek igazolására is egy konkrét esetet hozhatok föl, amely szintén a magyar-óvári főhercegi uradalomra vonatkozik.

Már fentebb említettem, hogy az uradalomnak egy része régebben bérben állott; a 70-es és 80-as években változott ez a terület 4—5000 kat. hold között; a bérlok által fizetett hasznobér pedig tett átlagban 5 forintot, míg a házi kezelésben 1870—79-ig csak 2.3 forint lett elérve s akkor került a többi birtokok bérbeadása is szóba; azonban a 80-as években kezdett a házilag kezelt birtokok jövedelme, mint fentebb láttuk, fokozatosan emelkedni, úgy hogy 1880—89-ig kat. holdanként átlagban 8.4 frtot tett, vagyis jóval többet, mint amennyit a bérbeadott birtokok jövedelmeztek.

Ennek természetes következménye már most az volt, hogy a bérben állott nagyobb birtoktestek mind visszavétettek házi kezelés alá, csak a szétszórt apróbb részletek maradtak ezentúl is bérlok kezén.

Ezen visszaváltott birtokok jövedelme a házi kezelés mellett nagyon tetemesen emelkedett, mint ez különösen az Izabella-majornál részletesebben ki van mutatva. Ezen 841 kat. holdnyi területért fizetett a bérlok holdanként 3.9 forintot, ami a tőkeérték 2.2%-ának felelt meg; a házi kezelésnél pedig emelkedett ezen birtoktest átlagos holdankénti jövedelme 1888—91-ig 14.26 forintra, ami a tőkeérték 5.2%-ának felelt meg, úgy hogy itt 140%-nyi jövedelememelkedéssel állunk szemben.

Még több hasonló esetet lehetne felhozni, de az előadottakból is kitűnik, hogy az okszerű házi kezelés, feltéve, hogy az ahhoz szükséges tőke rendelkezésre áll, a jövedelem nagysága tekintetében hátrán felveheti a versenyt a bérlok rendszerrel, ahol pedig ellenkező eredményekre jutottak, vagyis a bérbeadásnál kedvezőbb eredményeket értek el, ott nem a házi kezelésben mint kezelési rendszerben rejlett ennek oka, hanem vagy a birtok kezelése nem volt eléggé okszerű, a viszonyoknak megfelelő, vagy az okszerű gazdálkodás keresztülviteléhez hiányzott a szükséges tőke. Az utóbbi ok pedig nem éppen ritka s ahol ez fenforog, okvetlenül a bérleti rendszernek kell előnyt adni.

A bérleteknél alkalmazott tiszlekre nézve pedig még nagyobb mértékben érvényes a fentebb levezetett tétel, hogy jövőjüket legjobban úgy biztosíthatják csak, ha nem csak lehető magas, hanem főképen biztos s állandó jövedelem elérésére törekcszenek, a gazdálkodást tehát lehető szolid alapra fektetik és ezen cél elérésére az okszerűen belterjes gazdálkodás rendszeréhez folyamodnak, mert hazánkban a régebben oly nagy szerepet vitt zsaroló gazdálkodás rendszere, nagyon csekély kivételektől eltekintve, már teljesen felmondta a szolgálatot.

Hensch Árpád.

Országos gépész-egyesület szakavatott gépészeket minden időben felvesz és elhelyez. Közlönye: „Magyar Gépípar” évi előfizetési ára 8 korona, Budapest, VII., Akácfa-utca 3. sz.

Az oroz. magyar gazd. egyesület tulajdona.

Egész

Az Ország

A Gazda

Rendületünk tagjaitól is küldött feltevéseket a tisztító törvény tanúsított miveltésügy.

A közelebbi földművelészet; hangtársát nem amelyek a figyelemre méltó alkalmat az új törvényre érdeklődő kérdéseket társaink a van hivatalos a továbbiakban hogy a gabonában tömör. Ugyanakkor elnöki megalakult, jól.

A kö

Jeles

Nick Ede

Almássy

Kálmán,

Brankovics

István,

Erdélyi P.

Sándor,

Gromm G.

Andras,

Hörvath

Pál, Jel

István, K.

Lajos,

Laudsz

Lukotszki

Géza, M.

Károly,

Pivonkay

Frigyes,

Schrasser

Szilassy

József,

Balogh M.

Berger F.

József,

Alajos,

Krocsák

László,

Molitorisz

Szarka I.

Rudolf,